

O ČEM SE MLUVÍ

Jak využít teoretické poznatky v kontaktu s klienty

V úvodním příspěvku se nad využitím teorií a metod sociální práce v praxi zamýšlejí Oldřich Chytil a Alice Gojová.

V dalších článcích se k propojení teorie s praxí vyjadřují sociální pracovníci, kteří se zabývají různými cílovými skupinami. Nejprve Martina Justová ze sdružení Maják představuje terénní sociální práci s trestanými osobami. Své zkušenosti z činnosti v sociálně vyloučených lokalitách a při práci se sociálně znevýhodněnými lidmi předávají Markéty Grecmanová a Pěgřimová ze společnosti Bílý nosorožec. Ve stejné organizaci pracuje Jan Chytil, který přibližuje výsledky výzkumu ohledně využívání modelů komunitní sociální práce v nestátních neziskových organizacích. Nejen o vzdělávání sociálních kurátorů hovoří Pavel Pěnkava. Ředitelka Sdružení pro pomoc lidem s mentálním postižením Iveta Mišová pak spolu s kolegy představuje nejen metodu sebeobhajování. Metodu sociální rehabilitace a její využití popisuje Kateřina Sudrová.

Další tři příspěvky se zamýšlejí nad metodami sociální práce s rodinami, respektive dětmi. Marek Roháček ze sdružení Návrat prosazuje a podporuje návrat opuštěných dětí z institucí do rodin. Centrum Slníčko, v němž vycházejí z eklektického přístupu, nabízí pomoc týraným a opuštěným dětem. Tvorbu metodiky pro terénní sociální práci ostravských orgánů sociálně-právní ochrany dětí představuje Radek Šoustal.

V podrubrice Odvrácená tvář sociální práce polemizuje Radka Janebová s názory Honzy Syrového, který tvrdil, že sociální práce jako obor naprosto selhala. Motivy a z nich vyplývající rozpory lidí v pomáhajících profesích podrobuje rozboru Ivona Buryová.

Teoretické vzdělávání sociálních pracovníků

Teorie mohou být kompasem při hledání cílů s klienty

Uvědomit si výhody využívání teorií v praxi u sociálních pracovníků považují za důležité vzdělavatelé z Fakulty sociálních studií Ostravské univerzity děkan doc. PaedDr. **Oldřich Chytil**, Ph.D., a vedoucí katedry metod sociální práce PhDr. **Alice Gojová**, Ph.D.

Jak by se na školách, kde se učí sociální práce, mělo vzdělávat, aby studenti teoretické vědomosti co nejvíce využívali v praxi?

Alice Gojová: To, zda studenti/absolventi využívají teoretické vědomosti v praxi, podle mého názoru nezávisí pouze na systému vzdělání ani na způsobech vzdělávání, čímž nechci ze vzdělavatelů snímat jejich díl odpovědnosti za stav praxe sociální práce. Ovlivňují to i podmínky praxe – organizačně-legislativní kontext, řízení oblasti sociální práce, které ústí do určitého sebeobrazu, sebepojetí sociální práce. Pokud se sociální pracovník chápe jako úředník, státní zaměstnanec, jehož úkolem je naplňovat legis-

lativu, tak v podstatě teorie a kritické myšlení na nic nepotřebuje. Pokud jsou sociální pracovníci při výkonu své práce stále častěji konfrontováni s ekonomickými aspekty a potýkají se s problémem, jak poskytovat své služby kvalitněji a levněji, tak na teoreticky zakotvený a reflektovaný výkon své práce nebudou mít prostor. Teorie jim ale může pomoci pochopit, co se děje, a hledat strategie, jak na situaci reagovat. Značná část praxe sociální práce spadá do působnosti zákona o sociálních službách, což může vyvolávat představu, že sociální práce je realizována pouze prostřednictvím poskytování sociálních služeb. S tímto trendem se objevuje riziko redukce sociální práce. Pro sociální pracovníky může být

lákavé vycházejí z představy, že řešením určitého problému klienta je poskytnutí určité předem definované a standardizované služby.

Dostává se jim spektrum informací o různých přístupech a metodách v sociální práci?

AG: Sociální pracovníci si musí uvědomit výhody využívání teorií v praxi. To, že zakotvení praxe v teoriích a metodách sociální práce jim umožňuje reflektovaný a kritický výkon jejich práce a je jejich ochranou před redukcí sociální práce na technokratický výkon státní agendy.

Z pohledu vzdělavatele podle mého názoru není klíč v různosti nabízených přístupů a metod ani v množství informací. Podle mého názoru je třeba „zasít“ potřebu studenta vidět věci z různých perspektiv, tyto perspektivy vědomě reflektovat a kriticky je nahlížet. To může vyústit v uvědomované a odůvodněné využívání určitých teoretických perspektiv. Sociální pracovník prostě pochopí, že je mnoho možností, jak může vidět svoji roli a roli klienta, o jaké cíle a jakým způsobem budou společně s klientem usilovat. Teorie mu tak bude oporou, jakýmsi kompasem.

Studující při evaluaci studia opakovaně požadují více propojit teorii s praxí a do výuky zapojit více odborníků z praxe. Na druhou stranu jsou oceňovány i teoretické předměty a podpora studujících v kritickém myšlení. Tou hlavní výzvou je pro vzdělavatele v sociální práci dokázat propojit teorii s praxí, ukázat studujícím, jak lze teorie v praxi využívat. Vzdělavatelé pro to mají i velmi vhodný nástroj a tím jsou odborné praxe během studia, které jsou významnou součástí studia. Je to systém náročný na spolupráci s odborníky z praxe, kteří studenty na praxi vedou a kteří se podílejí i na vedení odborných seminářů. Všem spolupracujícím organizacím jsme za to vděční.

Získávají studenti v dostatečně míře a kvalitě v rámci studia i výzkumné dovednosti pro využití v praxi?

AG: Aby sociální práce byla schopna reagovat na měnící se podmínky ve společnosti, potřebuje svoji vlastní výzkumnou činnost. Sociální práce se doposud u nás konstituovala spíše teoreticky a velká pozornost byla věnována také samotnému výkonu profese, především v souvislosti se snahami o její profesionalizaci. V ob-

lasti výzkumu jsou stále rezervy. Je nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků – výzkumníků, chybí také dostatečná diskuse o specifických výzkumu v sociální práci a v praxi není dostatek příležitostí pro uplatnění výzkumných dovedností.

Oldřich Chytil: Sociální práce jako akademická disciplína se bez výzkumu neobejde. Podle Minimálního standardu vzdělávání v sociální práci je výuka výzkumných metod základním stavebním kamenem studia sociální práce. Vedle znalostí z teorie a metodologie společenskovědního výzkumu získávají naši studenti i praktické výzkumné dovednosti prací na vlastních projektech, které jsou podmínkou pro absolvování kursu. Studenti magisterského a doktorského studia pod vedením pedagogů získávají výzkumné dovednosti při práci na projektech financovaných z prostředků specifického výzkumu. V letošním roce jde o projekt ve výši šesti set tisíc korun.

Naším cílem je připravit absolventy bakalářského studijního programu tak, aby uměli v praxi zadávat výzkumy, případně malé výzkumy realizovat. Absolventi magisterského stupně musí umět připravit a realizovat výzkumný projekt v praxi, jehož cílem by mělo být praxi zlepšit, případně změnit.

Přejdeme k sociálním pracovníkům v praxi. Jsou podle vás dostatečně teoreticky vzděláni? Měla by být zakotvena povinnost teoretického vzdělávání se?

AG: Podle mého názoru by mělo být vzdělávání integrované ve smyslu odpovědi na první otázku. Co považuji za problém, je absence stavovské organizace, která by hlídala dodržování profesní etiky, kvalitu celoživotního vzdělávání a specializačního studia. Kontinuální vzdělávání je dnes nezbytností snad v každém oboru.

OCH: Souhlasím s Alicí Gojovou, že by sociální pracovníci v praxi měli mít možnost i povinnost pravidelného vzdělávání. Příkladem je pro mne Rakousko, kde sociální pracovníci mají nárok dostat od zaměstnavatele pět dnů v roce placené volno pro účast na dalším vzdělávání s úhradou případného kursového. S Alicí jsme měli možnost učit v několika kurzech pro sociální pracovníky a víme, že kolegové v praxi jsou velice motivováni se vzdělávat, ale mají k tomu málo příležitostí. Navíc další vzdělávání je prevencí vzniku syndromu vyhoření.

Máte dlouhodobé zkušenosti z praxe, zejména před rokem 1989. Lze využít poznatků z této doby v praxi sociální práce i v současnosti?

OCH: Řada zkušeností, kterou mám jako sociální pracovník / sociální kurátor před rokem 1989, potvrzuje to, co jsme s kolegyní Gojovou už řekli. Před rokem 1989 bylo systematicky organizováno vzdělávání sociálních pracovníků v praxi ministerstvem práce a sociálních věcí, kraji, okresy nebo městy. Ministerstvem byl vydáván časopis Sociální kurátor, kde publikovali nejen vysokoškolská pedagogové, výzkumníci z oblasti společenských věd, ale i samotní sociální kurátoři, kteří uváděli příklady dobré praxe.

Snaha porozumět příčinám selhání klientů i snaha zlepšovat metody práce s klientem, případně koncipovat nové projekty, byla doprovázena hledáním odpovědí ve výzkumech. Výzkumná témata navrhovaná sociálními pracovníky byla předmětem výzkumů výzkumných ústavů, studentů vysokých škol nebo samotných pracovišť sociálních pracovníků. Zejména spolupráce so-

ciálních pracovníků a výzkumníků je i dnes pro nás inspirující. Proto se naše fakulta snaží při výzkumech spolupracovat s kolegy z praxe, stejně jako při zadávání témat diplomových prací.

Jaké teoretické znalosti by měl mít sociální pracovník v praxi?

AG: Minimální teoretické znalosti, které by měl sociální pracovník v praxi mít, jsou popsány v Minimálním standardu Asociace vzdělavatelů v sociální práci. Jednotlivé standardy jsou průběžně aktualizovány. Za důležité považuji i to, aby si sociální pracovník našel svoji vlastní specializaci, teoretické zakotvení a zájem.

OCH: Sociální práce je dnes, a nejen u nás, často redukována na poskytování efektivních, tedy co nejlevnějších sociálních služeb. Aby sociální pracovníci uměli argumentovat při obhajobě sociální práce jako nástroje pomoci klientům překonat obtížné životní situace, musí mít vedle dovedností důležitých pro praxi i teoretické znalosti.

Připravil Pavel Bajer

inzerce

www.facebook.com/nakladatelstvi.portal

www.portal.cz

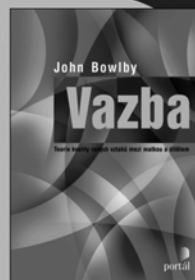

O. Matoušek, H. Pazlarová
Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny

v kontextu plánování péče

Seznámení se změnami podoby rodiny, s obecnými teoriemi rodiny, s teritoriálním, ekonomickým chováním rodiny. Titul se také věnuje hodnocení vývojové úrovně dítěte, postupům pro plánování práce s dítětem a rodinou, ústavní péči a náhradní rodinné péči.

brož., 184 s., 299 Kč

J. Bowlby
Vazba

Autor se zabývá procesem, týkajícím se vazby a separace, a ukazuje, jak z experimentálních studií týkajících se vývoje dětí lze odvodit vzorce chování, jež docházejí potvrzení biologickými vědami.

brož., 360 s., 585 Kč

J. Slowík
Komunikace s lidmi s postižením

Kniha by měla pomoci všem, kteří chtějí překročit bariéry mezi tzv. společenskou většinou a těmi, co třeba právě kvůli obtížím v komunikaci zůstávají na okraji společnosti.

brož., 160 s., 249 Kč

